

רם

א הַשֵּׁם הוּא הַנֶּפֶשׁ, כְּמוֹ שְׂמֵבֶאֱר בְּהַתּוֹרָה הַיְכָל הַקֹּדֶשׁ, עַיִן שָׁם, בְּבַחֲיִנַת: "נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׂמוֹ", עַיִן שָׁם.

וַיֵּשׁ בְּבַחֲיִנָּה זוֹ מְסִירַת נֶפֶשׁ. כִּי יֵשׁ עֲשָׂרָה הֲרוּגֵי מַלְכוּת, שְׂמֵסְרוּ נֶפְשָׁם עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם בְּשִׁבִיל יְחִוּד קֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׂכִינָתָהּ,

[א] הנושא העיקרי בתורה זו הוא מסירות נפש עבור ה'. רבנו מדבר גם על השם, הנשמה, עשרת הרוגי מלכות, ייחוד, קידוש שם שמים, וכבוד – כולם בהקשר של מסירות נפש. ראה גם תורה קצג שגם בה מסירות נפש היא הנושא העיקרי.

א הַשֵּׁם הוּא הַנֶּפֶשׁ, כְּמוֹ שְׂמֵבֶאֱר בְּהַתּוֹרָה הַיְכָל הַקֹּדֶשׁ, עַיִן שָׁם, הַכוּוּנָה לְלִיקוּטֵי־מוֹהַר"ן ח"א נט: ה, וְרָאָה הָעֵרָה פֶּא שָׁם.

בְּבַחֲיִנַת: "נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׂמוֹ", עַיִן שָׁם.

[ג] מסופר בתורה (בראשית ביט): "וַיִּצַר ה' אֱלֹהִים מִן הָאָדָמָה כָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיֵּבֵא אֶל הָאָדָם לְרֵאוֹת מָה יִקְרָא לוֹ, וְכָל אֲשֶׁר יִקְרָא לוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׂמוֹ". רבנו מדגיש את המילים "נפש חיה הוא שמו" ולומד מהן שהנפש של כל דבר היא השם שלו. המהות של כל יצור חי, תכונותיו הפנימיות והחיצוניות, החיות שלו וכל מה שהוא מייצג ומבטא – הכול כלול בשמו. אפשר רק לדמיין כמה היינו צריכים לטרוח אלמלא היינו יכולים לקרוא לאדם בשמו. וכשמתייחסים לאדם בשמו כוללים בכך כל מה שקשור בנפשו של אדם (ראה ליקוטי־הלכות ברכות השחר ג: לד).

וַיֵּשׁ בְּבַחֲיִנָּה זוֹ מְסִירַת נֶפֶשׁ.

[ד] מסירות נפש חלה גם על השם של האדם. דהיינו, ישנן פעמים שאדם מפקיר את שמו הטוב עבור ה' והדבר נחשב לו כאילו מסר את עצם חייו. רבנו יתייחס תחילה למסירות נפש בגשמיות, שבה אדם מקריב את ה"נפש חיה" שלו, ולאחר מכן ילמד כיצד הדבר נכון גם ביחס להקרבת שמו של האדם.

כִּי יֵשׁ עֲשָׂרָה הֲרוּגֵי מַלְכוּת, שְׂמֵסְרוּ נֶפְשָׁם

[ה] עשרת הרוגי מלכות היו: רבן שמעון בן גמליאל, רבי ישמעאל כהן גדול, רבי עקיבא, רבי חנינא בן תרדיון, רבי יהודה בן בבא, רבי יהודה בן דמאי, רבי חוצפית המתורגמן, רבי ישבב הסופר, רבי אלעזר בן שמוע ורבי חנינא בן חכינאי. על־פי פיוט "אלה אזכרה" שבתפילת מוסף ליום הכיפורים, אדריאנוס קיסר רומא גזר דין מוות על עשרה צדיקים אלה, כדי לנקום את חטאם של עשרת אחי יוסף שמכרו אותו לעבד. (האר"י הקדוש מבאר שנשמות עשרה הרוגי מלכות אלה היו גלגולים של עשרת אחי יוסף.) לאחר שבדקו

כִּידוּעַ, שְׁעָקַר הַיַּחֲדוּד עַל־יְדֵי מְסִירַת נַפְשׁ, וְהֵם רָאוּ בְּאוֹתָן הַדְּוֵרוֹת,

הצדיקים שזו אכן הייתה גזירת שמים, מסר כל אחד מהם את עצמו למיתה אכזרית בעינינו נוראים (איכה רבה ב: ד; קינות לתשעה באב, קינת 'ארזי הלכנון). מסירת הנפש של עשרת הקדושים כיפרה על כל ישראל וסייעה להמתיק הרבה מהגזירות האחרות שתכננו הרומאים להטיל על היהודים (ליקוטי־תפילות ח"א קמד).

עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם בְּשִׁבְלֵי יַחֲדוּד קִדְשָׁא בְּרִיף הוּא וְשִׁכְנִיתָהּ, כִּידוּעַ,

[1] 'ייחוד' בלשון הקבלה הוא זיווג בין הפרצופים העליונים (ראה נספח: הפרצופים; ראה גם להלן הערה יא). מטרתם של ייחודים אלה היא לגרום לירידת השפע הרוחני מן העליונים אל העולם־הזהה. כשהפרצופים נערכים כראוי, ובפרט כשפרצוף המזלכות, המקביל לשכינה, מתייחד עם פרצוף זעיר־אנפין, המקביל לקדוש־ברוך־הוא – אזי יורד שפע דרך המלכות אל העולם־הזהה. היערכות זו של הפרצופים מתחוללת על־ידי עלייה של אור רוחני מלמטה באמצעות התפילות, לימוד התורה וקיום המצוות שלנו. החשק והחיות שאנחנו מחזירים בעבודותינו מעוררים שפע רוחני הדדי מאת ה', והוא יורד דרך הפרצופים שהתייחדו. אם אנו מקיימים מצוות ועבודות אלה בלב ולב, האור הרוחני העולה מלמטה איננו יכול לעורר מידה שלמה של שפע מאת ה'. אולם אם אנו מקיימים עבודות ומצוות אלה בכל לבנו, ומשקיעים בהן את כל כוחנו וחיותנו, אז מסירות הנפש שלנו מחוללת ייחוד בין הקדוש־ברוך־הוא והשכינה, והשפע יורד לעולם־הזהה ללא הפרעה. כך, כל אדם פועל תיקון וממשיך שפע בהתאם למדרגתו הרוחנית.

אולם האר"י הקדוש מלמד שישנם זמנים שבהם כל ניסיונותינו לפעול ייחוד על־ידי עבודת ה' ומצוות נכשלים, בגלל חטאי בני־האדם. ההתגברות הזו של החטא ושל חוסר היכולת לפעול ייחוד בפרצופים מתבטא בעולם מלא גזירות או 'דינים'. הדרך היחידה לפעול אז ייחוד היא על־ידי מסירות נפש גמורה: עם־ישראל נצרך לקבל דינים על עצמו – לוותר על עצם חייהם עבור ה'. דוגמה למצב כזה היא חורבן בית־המקדש. החטאים התרבו אז, ונשמות וניצוצות רבים נלכדו בשבי הקליפות, מקום הטומאה והרע. האפשרות היחידה לשחרר נשמות וניצוצות אלה היא על־ידי כניסה לעולם הטומאה בעצמו. עשרת הרוגי מלכות, כולם צדיקים גדולים וטהורים, קיבלו עליהם לעשות זאת. הם קיבלו עליהם את הדין, כפפו את גופם הגשמי לשלטון הקליפה – הרומאים, אשר עינו ורצחו אותם. על־ידי "חילופין" אלה (שכן גופם של צדיקים אלה היה כה קדוש, עד שהיה שקול כנגד נשמותיהם של יהודים רבים אחרים), הצילו עשרת הרוגי מלכות את הנשמות וניצוצות הקדושה הלכודים בקליפות, ועלייתם משם, כלומר עלייה של אור מלמטה, גרמה ייחוד בין הקדוש־ברוך והשכינה בעולמות העליונים (ראה עץ חיים לט: א).

שְׁעָקַר הַיַּחֲדוּד עַל־יְדֵי מְסִירַת נַפְשׁ, וְהֵם רָאוּ בְּאוֹתָן הַדְּוֵרוֹת,

[2] אף־על־פי שבתורה שלנו הדורות האמורים הם דור חורבן בית־המקדש והתקופה שבה חיו עשרת הרוגי מלכות, ר' נתן מבאר שהדבר שייך גם בכל הדורות שבהם נתבעו יהודים להקריב את הקרבן הגדול ביותר, למסור את חייהם על אמונתם, כמו במהלך מסעות הצלב, האינקוויזיציה, פרעות ת"ח–ת"ט וכדומה (ליקוטי־המלכות חובל בחכרו ג: ח).

שאי אפשר לתקן ולעשות יחודים למעלה כי אם על-ידי
נשמותיהם, על כן מסרו נפשם על קדוש השם.

כי בשהנפשות עולות למעלה על-ידי מסירת נפש, אזי הם חוזרים
להשכינה, כי משם יצאו, כי ישראל הם חלק אלוה ממעל ממש,
שהם חלקי השכינה ממש, בבחינת "העמסים מני בטן". וכשהם
חוזרים להשכינה, אזי השכינה מתפארת 'חזי במה ברא קאתינא
לגבך'. ואזי מתעורר השתוקקות עליון, ונעשה יחוד כידוע.

שאי אפשר לתקן ולעשות יחודים למעלה כי אם על-ידי נשמותיהם, על כן מסרו
נפשם על קדוש השם,

[ח] כדי לפעול תיקון שימתיק דינים, יפעל מחילה עבור ישראל ויחזיר את השפעת השפע
לעולם.

כי בשהנפשות עולות למעלה על-ידי מסירת נפש, אזי הם חוזרים להשכינה, כי
משם יצאו,

[ט] הם מתאחדים עם שורשם בעולמות העליונים, כפי שרכנו יבאר כעת.

כי ישראל הם חלק אלוה ממעל ממש, שהם חלקי השכינה ממש, בבחינת
"העמסים מני בטן".

[י] מקור הדברים הוא בזוהר: ישראל הם "בן יקיר", שהשכינה אומרת עליו "המו מעי לו"
(ראה ירמיה לא ט). לכן הם נקראים (ישעיה מו ג) "העמסים מני בטן" – הם כביכול עדיין חלק
מן הרחם שלה (זוהר ח"א יג, א וראה מתוק-מדבש שם). בדומה לכך, האר"י הקדוש מלמד שכל
נשמה עוברת תהליך של "עיבור" בתוך השכינה, המלכות, קודם שהיא יורדת לעולם-הזה
(שער הגלגולים יב; ראה גם ליקוטי-מוהר"ן ח"א לו: א הערה ט). כך ממש כשם שהעובר הוא חלק
מן הרחם, הנשמה היא חלק מן השכינה.

וכשהם חוזרים להשכינה, אזי השכינה מתפארת 'חזי במה ברא קאתינא לגבך'
(זוהר ח"ג יג, א). ואזי מתעורר השתוקקות עליון, ונעשה יחוד כידוע.

[יא] לעיל בהערה ו, למדנו שישנם שני סוגים של אור רוחני, האור היורד למעלה והאור העולה
מלמטה. הקבלה מכנה אותם 'מיין דוכרין' ו'מיין נוקבין' (מילולית: 'מים זכריים' ו'מים
נקביים'). מיין דוכרין מסמלים את השפע שה' משפיע לבני-אדם ולעולם כחסדו מלמעלה.
מיין נוקבין, לעומת זאת, מסמלים את האור הרוחני העולה מהעולם-הזה כשאדם מקיים
את רצון ה' על-ידי תפילה, לימוד תורה וקיום מצוות. כמבואר שם, עליית המיין נוקבין

וּלְפַעֲמִים בָּא לְצַרְךָ זֶה הַרְיָגָה, חֵס וְשָׁלוֹם, שְׁנֵהֲרָגִין, חֵס וְשָׁלוֹם, כַּמָּה וְכַמָּה נַפְשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל, כְּדֵי שְׂיִהְיֶה יַחֲוֹד עַל־יְדֵי נַפְשׁוֹתֵיהֶם הָעוֹלוֹת לְמַעְלָה, כִּי לְפַעֲמִים צָרִיכִין אֶל הַיַּחֲוֹד הַרְבֵּה נַפְשׁוֹת מְאֹד, חֵס וְשָׁלוֹם, עַל כֵּן בָּא הַרְיָגָה, חֵס וְשָׁלוֹם.

ב וְכֵן עַל־יְדֵי אֲבֹדַת הַשֵּׁם, הֵינּוּ הַמְּפָרָסִם, דִּהְיִינוּ שְׂיִישׁ אֶחָד שֶׁהוּא מְפָרָסִם וְאֵינּוּ מְפָרָסִם, דִּהְיִינוּ שֶׁהוּא מְפָרָסִם בְּפִי כָל וְהַכֵּל מְדַבְּרִים מִמֶּנּוּ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינּוּ מְפָרָסִם, כִּי אֵינּוּ חָשׁוּב כָּלָל, וְיִישׁ אֶחָד שְׂאֵינּוּ חֲפִץ בָּזָה, רַק שְׂאֵבֵד אֶת הַמְּפָרָסִם, דִּהְיִינוּ אֲבֹדַת הַשֵּׁם שֶׁהִיא הַנֶּפֶשׁ, דִּהְיִינוּ אַף־עַל־פִּי שְׂאֵין רְצוֹנּוֹ שְׂלֵא יִהְיֶה מְפָרָסִם,

היא שמעוררת את האור ההדדי מלמעלה, מיין דוכרין (ראה תורה קפה הערה יב ביחס למשמעות של ה"מים" בהקשר הזה).

הזוהר ממשיך את עליית המיין נוקבין וירידת המיין הדוכרין שבעקבותיה לאם שמציגה את ילדיה המחונכים בפני אביהם, ושמחה בכך שזכתה לטפח ולהזין את האוצר שהפקיד בידיה. 'ראה באיזה בן באתי לפניך' היא אומרת. הדבר מעורר מיד את חסדו של האיש, והוא מתמלא חשק לתת לה עוד מן השפע שלו. באופן דומה, מדרגה רוחנית מסוימת מציגה כיצד שמרה וטיפחה את השפע שקיבלה מהמדרגה שמעליה. המדרגה הגבוהה, שרואה כעת שמה שהיא נתנה נשא פרות, מוסיפה להשפיע עוד (ר' יעקב מאיר שכתר). בהקשר של התורה שלנו, העלאת המיין נוקבין היא השכינה המתגאה ב"ילדים" שלה, נשמות ישראל, שדבקותם הרבה בה ניכרת במסירות הנפש שהם מוכנים לקיים ברצון עבורה. היא מציגה את ילדיה בפני הקדוש־ברוך־הוא, כביכול, והכיסופים העליונים שהדבר מעורר גורם לייחוד שלהם ולהשפעה של מיין דוכרין, שפע, לטיפולה.

וּלְפַעֲמִים בָּא לְצַרְךָ זֶה הַרְיָגָה, חֵס וְשָׁלוֹם, שְׁנֵהֲרָגִין, חֵס וְשָׁלוֹם, כַּמָּה וְכַמָּה נַפְשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל, כְּדֵי שְׂיִהְיֶה יַחֲוֹד עַל־יְדֵי נַפְשׁוֹתֵיהֶם הָעוֹלוֹת לְמַעְלָה, כִּי לְפַעֲמִים צָרִיכִין אֶל הַיַּחֲוֹד הַרְבֵּה נַפְשׁוֹת מְאֹד, חֵס וְשָׁלוֹם, עַל כֵּן בָּא הַרְיָגָה, חֵס וְשָׁלוֹם.

[יב] כמבואר לעיל, הערה ו.

ב וְכֵן עַל־יְדֵי אֲבֹדַת הַשֵּׁם,

מהלך התורה שב כעת אל הפתיחה, "השם הוא הנפש". רבנו ידמה כעת הקרבה של שמו הטוב וכבודו של אדם עם הקרבן המוחלט, מסירות נפש, וילמד שגם הקרבה זו מעוררת ייחוד בעליונים.

אָף-על-פּי-כֵן אַבְדֵּן אוֹתוֹ, כִּמּוֹ שְׂאֵדָם אוֹבֵד דְּבַר שְׂלֵא בְרִצּוֹנוֹ, דִּהְיִינוּ שְׂאֵבֵד אֶת הַשֵּׁם, שֶׁהוּא בְּחִינַת מְפָרְסָם שְׂיֵישׁ לוֹ שֵׁם בְּעוֹלָם.

אַבְל יֵשׁ אֶחָד שְׁעוֹשֶׂה זֹאת בְּרִצּוֹנוֹ וּבִדְעָתוֹ, שְׂמוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ עַל קְדוּשׁ הַשֵּׁם, דִּהְיִינוּ הַמְּפָרְסָם שְׂלוֹ, שֶׁהוּא בְּחִינַת שֵׁם כִּנּוּי, שֶׁהוּא בְּחִינַת נַפְשׁ כִּנּוּי, וּמַחְמַת זֶה אָף-על-פּי שֶׁהוּא מְפָרְסָם, אָף-על-פּי-כֵן אֵינוֹ מְפָרְסָם כָּלָל, כִּי אֲדַרְבָּא הוּא לְהַפְּךָ, כִּי הַכֹּל דּוֹבְרִים עָלָיו, וּבוֹדִים עָלָיו כְּזָבִים שְׂלֵא עָלָה עַל דְּעָתוֹ, וְיֵישׁ לוֹ שְׂפִיכוֹת דְּמִים מִמֶּשׁ מְזָה.

הֵינּוּ הַמְּפָרְסָם, דִּהְיִינוּ שְׂיֵישׁ אֶחָד שֶׁהוּא מְפָרְסָם וְאֵינוֹ מְפָרְסָם, דִּהְיִינוּ שֶׁהוּא מְפָרְסָם בְּפִי כָל וְהַכֹּל מְדַבְּרִים מִמֶּנּוּ, וְאָף-על-פּי-כֵן אֵינוֹ מְפָרְסָם, כִּי אֵינוֹ חָשׁוּב כָּלָל, וְיֵישׁ אֶחָד שְׂאֵינוֹ חִפְץ בְּזֶה, רַק שְׂאֵבֵד אֶת הַמְּפָרְסָם, דִּהְיִינוּ אֲבֹדַת הַשֵּׁם שֶׁהִיא הַנְּפֵשׁ, דִּהְיִינוּ אָף-על-פּי שְׂאֵינוֹ רִצּוֹנוֹ שְׂלֵא יִהְיֶה מְפָרְסָם, אָף-על-פּי-כֵן אַבְדֵּן אוֹתוֹ, כִּמּוֹ שְׂאֵדָם אוֹבֵד דְּבַר שְׂלֵא בְרִצּוֹנוֹ, דִּהְיִינוּ שְׂאֵבֵד אֶת הַשֵּׁם, שֶׁהוּא בְּחִינַת מְפָרְסָם שְׂיֵישׁ לוֹ שֵׁם בְּעוֹלָם.

[יז] רבנו פותח בשתי דוגמאות שבהן אדם מקריב, או מאבד, את שמו. הראשונה היא אדם ששמו מפורסם בפי כול, אך איש איננו מכבד אותו. הוא היה מעדיף להקריב את השם שיש לו; לאבד אותו, אם היה יכול. השנייה היא אדם שהיה לו כבוד או מעמד גבוה, אבל מאבד זאת נגד רצונו. הקרבן של אבדן שמו לא היה ברצונו. אף לא אחת מהדוגמאות האלה מייצגת מסירות נפש אמיתית של השם.

אַבְל יֵשׁ אֶחָד שְׁעוֹשֶׂה זֹאת בְּרִצּוֹנוֹ וּבִדְעָתוֹ, שְׂמוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ עַל קְדוּשׁ הַשֵּׁם, דִּהְיִינוּ הַמְּפָרְסָם שְׂלוֹ, שֶׁהוּא בְּחִינַת שֵׁם כִּנּוּי, שֶׁהוּא בְּחִינַת נַפְשׁ כִּנּוּי, וּמַחְמַת זֶה אָף-על-פּי שֶׁהוּא מְפָרְסָם, אָף-על-פּי-כֵן אֵינוֹ מְפָרְסָם כָּלָל, כִּי אֲדַרְבָּא הוּא לְהַפְּךָ, כִּי הַכֹּל דּוֹבְרִים עָלָיו, וּבוֹדִים עָלָיו כְּזָבִים שְׂלֵא עָלָה עַל דְּעָתוֹ, וְיֵישׁ לוֹ שְׂפִיכוֹת דְּמִים מִמֶּשׁ מְזָה.

[יח] הגמרא אומרת (בבא מציעא נח, ב): "כל המלביין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים" ומסבירה ששפיכות הדמים ניכרת ממש בפניו של האדם, שמאדימים ואז מחווירים.

בכלל אלה שהקריבו את שמם הטוב עבור ה' נמנים האר"י, הבעל-שם-טוב, ר' לוי יצחק מברדיצ'ב ורבנו – ואלו דוגמאות ספורות בלבד. כיום הכול מכירים בגדולתו של רבי יצחק לוריא, האר"י הקדוש. אבל בשעה שהחל לגלות את סודות הקבלה, קמה נגדו

וְעוֹשֶׂה זֶה בְּכֹנֶנָה, כִּי הוּא בְּחִינַת מְסִירַת נַפְשׁ מִמֶּשׁ, כִּי הַשֵּׁם הוּא הַנֶּפֶשׁ כִּנּוּי, וְגַם יֵשׁ לוֹ שְׂפִיכוֹת דְּמִים מְזֶה כִּנּוּי, וְהוּא מְצִיל אֶת יִשְׂרָאֵל בְּזֶה מִמָּה שֶׁהִיא רְאוּי לָבוֹא עֲלֵיהֶם, חֵס וְשְׁלוֹם, בְּשִׁבִיל הַיְחוּד כִּנּוּי, וְעַל־יְדֵי מְסִירַת שְׁמוֹ, שֶׁהוּא נִפְשׁוֹ כִּנּוּי, הוּא מְצִיל אוֹתָם כִּנּוּי:

התנגדות חזקה וכמעט שנודה מן הקהל. הבעל-שם-טוב הסתיר את גדולתו בתחילה, והתחפש ליהודי פשוט. כשהחל לגלות בגיל 36 דרכים מופלאות בעבודת ה', סירבו בני האדם לקבל את תורותיו. כדי שישתכנעו שתורותיו אלה אינן רק מלמול חסר פשר של אדם פשוט וגס, הוא נאלץ להפגין את הידיעה העצומה שלו בתורה. אולם כיוון שהוא עשה זאת באופן בררני, חלק מן ההתנגדות הקשה שקמה נגדו נשארה. הוא העדיף להקריב את שמו כדי לקדש שם שמים, ולכן הוא מסר עצמו לביזיונותיהם ולא ביקש את השם ואת התהילה הראויים לו. רבי לוי יצחק מברדיצ'ב היה רבה המפורסם של רוטשוול. אבל מיד כשקיבל עליו את דרכו של הבעל-שם-טוב, החלו המתנגדים לחסידות בעיר לבזות אותו. הם לא נחו ולא שקטו עד שברח רבי לוי יצחק מן העיר. אף-על-פי שתושבי המקום הרגילים אהבו והעריכו אותו מאוד, הציקו לו מאוד המתנגדים, והבריחו אותו מכל עיר שלקחה אותו כרב עליה. בסופו של דבר התיישב רבי לוי יצחק בברדיצ'ב. אף-על-פי שהיה יכול לנטוש את דרכי החסידים ולשקם את תהילתו וכבודו, רבי לוי יצחק הקריב את עצם שמו כדי לקדש שם שמים. כך היה, ועדיין, גם ביחס לרבנו. רבנו הקריב את שמו בכוונה וקיבל עליו ביזיונות מצד רודפיו הרבים, כדי לקדש שם שמים. כוונתו בכך, כמו צדיקים גדולים אחרים שהקריבו ברצון את שמם ונפשם לה', הייתה להציל את ישראל ממוות, כפי שהוא מבאר להלן.

וְעוֹשֶׂה זֶה בְּכֹנֶנָה, כִּי הוּא בְּחִינַת מְסִירַת נַפְשׁ מִמֶּשׁ, כִּי הַשֵּׁם הוּא הַנֶּפֶשׁ כִּנּוּי, וְגַם יֵשׁ לוֹ שְׂפִיכוֹת דְּמִים מְזֶה כִּנּוּי, וְהוּא מְצִיל אֶת יִשְׂרָאֵל בְּזֶה מִמָּה שֶׁהִיא רְאוּי לָבוֹא עֲלֵיהֶם, חֵס וְשְׁלוֹם, בְּשִׁבִיל הַיְחוּד כִּנּוּי,

[טז] כיון ש"השם הוא הנפש", אדם מכובד המקריב את שמו פועל בזה ייחוד כמו מי שמוסר את נפשו. במקום שיהודים רבים יאבדו את חייהם חס ושלום (ראה סעיף א בסופו והערה 1), הצדיק מסוגל להציל אותם על-ידי הקרבת השם שלו, נפשו. באמצעות ה"חילופין" האלה הוא ממתיק את הגזירות והדינים שנגד ישראל, והמייך נוקבין שעולים ממעשה גורמים ייחוד המחזיר את השפעת השפע לעולם.

וְעַל־יְדֵי מְסִירַת שְׁמוֹ, שֶׁהוּא נִפְשׁוֹ כִּנּוּי, הוּא מְצִיל אוֹתָם כִּנּוּי:

[יז] ר' אברהם חזן כותב: עד האר"י הקדוש (שנפטר בשנת של"ב), אירע הרבה שיהודים נכפו להמיר דתם לנצרות (כמו בימי האינקוויזיציה למשל). האר"י המתיק גזירות אלה, וכך לאחר ימיו היו רק מקרים מקומיים כאלה. במאתיים השנה שקדמו לבעל שם טוב, נפוצו

עלילות דם נגד היהודים. הבעל שם טוב (שנפטר בשנת תק"כ) המתיק דינים אלה, וכך לאחר ימיו מקרים כאלה נעשו בוודים. בדומה לכך, רבנו המתיק את הדינים שגרמו לפוגרומים של הקוזאקים וההיידמאקים במאה השנים שקדמו לו, שפגעו בנושות במאות קהילות יהודיות במזרח אירופה (ביאור־הליקוטים מהדורה ראשונה דף ג, ב). מאז ועד לשואה, לא אירעו עוד פוגרומים מאורגנים שבהם נרצחו אלפי יהודים. כל אחד מן הצדיקים הללו הצליח להמתיק את הדינים והגזירות הקשות של זמנו על־ידי הקרבת שמו הטוב, שכמוה כמסירת נפשו ממש.

ובימינו, אמנם אין לנו שום יכולת להבין את זוועות השואה הנוראה, אך ראוי להיזכר במה שלימד רבנו לעיל:

וְלַפְעָמִים בָּא לְצַרְף זֶה הַרְיָגָה, חֵס וְשְׁלוֹם, שְׁנֵהָרְגִין, חֵס וְשְׁלוֹם, כְּמָה וְכְמָה נְפִשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל, כְּדֵי שְׂיִהְיֶה יְחִוּד עַל־יְדֵי נְפִשׁוֹתֵיהֶם הַעוֹלוֹת לְמַעְלָה, כִּי לְפַעְמִים צָרִיכִין אֶל הַיְחִוּד הַרְבֵּה נְפִשׁוֹת מְאֹד, חֵס וְשְׁלוֹם, עַל כֵּן בָּא הַרְיָגָה, חֵס וְשְׁלוֹם.

כיוון שלפעמים הגזירה כה חמורה, עד שרק על־יית מספר גדול של נפשות על קדושת השם יכולה לפעול ייחוד בעליונים.

ר' נתן כותב: מתורה זו אנו למדים שכל מי יכול להתקרב לצדיק – כדי ללמוד ממנו כיצד לעבוד את ה' באמת, וכדי שהצדיק יתקן את נשמתו – צריך להיות מוכן להקריב את שמו הטוב. כיוון שהדרך היחידה להתקרב לצדיק אמת היא על־ידי מסירות נפש – הדינו להקריב את שמו של אדם וכבודו, שהם נפשו של האדם. אדם כזה מוכרח להיות מוכן לאבד את מעמדו וקרב משפחתו וקהילתו, ולהסכים לשאת ביזיונות והשפלה שיופנו אליו מצד אחרים – שבגללם יישפך דמו. כיוון שמי שרק מחפש למלא את כרסו, שרודף אחר כבוד וממון ומוציא יותר מכפי יכולתו על בגדים ועל תכשיטים, לא יוכל לעולם להשיג את האמת. רק מי שמוכן להקריב את שמו וכבודו עבור ה' יתברך יכול לקוות להשיג את האמת, וכך להתקרב לה' ולצדיקי האמת (ליקוטיהלכות שלוחין ה: לו; תורת־נתן א).